

Tendència epistemològica en l'assaig traduït al català

Bruno Latour, Gilbert Durand, Barbara Cassin i Peter Burke.

Bernat Reher • [Notícia](#) • 17 de novembre de 2023

Encara orfes de la col·lecció Laia de pensament (gest profundament nostàlgic, d'altra banda) es publica molt d'assaig en català, i això és un fet. Arcàdia, Fragmenta, Edicions de 1984, Viena, Manifest Llibres, Raig Verd, Edicions UB mantenen la flama encesa. En aquest article proposem una mirada a l'assaig des del prisma epistemològic, per detectar tendències, modes i punts on recolzar-nos.

L'editorial Arcàdia presentava per Sant Jordi *Habitar la terra* de Bruno Latour. Un llibre que, en el fons, és una transcripció de les converses de Latour amb Nicolas Truong, periodista francès al canal Arte. I que en l'edició d'Arcàdia, ha transcrit i editat una tal Rose Vidal. Adrià Pujol, el traductor de l'edició catalana, afirma que coneix l'obra de Latour. Una figura que havia tocat tots els pals, i que en un cert moment se li van plantejar tots els reptes en termes d'ecologia, i que va poder oferir una resposta àmplia. Latour fa el gest contrari a Foucault: no es gira d'esquena a la ciència, al contrari; s'hi vol sumar. Una filosofia de laboratori. Per tant, parlem d'un autor que vol aproximar la filosofia a la ciència pel que fa a la metodologia. Llegir Latour és observar constantment idees pel que fa a la tècnica dels elements, i la naturalitat dels objectes que ens envolten. Per Pujol, Michel Onfray fa el mateix gest que Latour però a la dreta, quasi extrema. L'autor francès recorda al posat de Rubert de Ventós per la seva condició de filòsof. Li demano a Pujol, de fet, per aquesta insistència que s'observa en el llibre per redefinir la figura del pensador i de la filosofia de forma tan insistent, i Pujol respon que cal tenir en compte que s'inscriu en una tradició, la francesa, que això és el pa que s'hi dona.

De Latour, saltem a una altra traducció de l'Adrià: Gilbert Durand i *La imaginació simbòlica*. Publicat aquest setembre a Fragmenta triat per l'editor de la col·lecció de Pensament Contemporani, Carles Mèlich. Una col·lecció que ha vist com a la seva dreta hi apareixia La Blanca, a can 62. Veurem, però, si a can 62 l'assaig els satisfà les expectatives de vendes, que com els editors proclamen a twitter, no son gaire esperançadores. Gilbert Durant, en canvi, en planteja en aquest llibre de l'any 1966 un estat de la qüestió de la noció de símbol com a punt epistemològic bàsic en la comprensió humana. El símbol és l'estructura matriu. Una idea molt agambiana, que recorda a la definició de desig d'Agamben. Si no la teniu present, parafrasejo el filòsof italià que el defineix de la següent manera: el desig sorgeix de la impressió d'una imatge que no es pot traslladar a les paraules. És en aquest dilema que Durand analitza un bon grapat d'autors. Li demano a l'Adrià per qui salva: «Bé, salvar-ne, en salva pocs, si ens ho mirem així. Gaston Bachelard, per exemple». És curiós, però, pensar que l'any 1966 Durand escriu això, i l'autor que conec que pot arribar a seguir aquest camí és René Girard, i des d'un concepte molt més mòbil del símbol.

El llibre de Durand és segurament de les obres més singulars que s'han publicat en matèria d'assaig els darrers temps. És d'una exigència elevada, perquè ens sintetitza Freud en deu pàgines, i no només en fa resum, també en fa crítica.

La Blanca, aquesta col·lecció de la qual en parlem en un dels pòdcasts, capitanejada per Jaume Casals i Josep Ramoneda, ha presentat *La nostàlgia*, de Barbara Cassin amb traducció de Jordi Martín Lloret. El llibre, molt recomanable, lliga tres nocions de nostàlgia gràcies a episodis literaris: grec, llatí i la lectura que en fa Hannah Arendt. Us recomanem escoltar-ne l'episodi.

Latour, Durand i Cassin apunten a la conclusió una certa idea compartida de comunitat que té un horitzó per a construir el seu futur: una ecologia de la casa, el reconeixement del símbol, una idea de llar, que ens recorda als llibres de Josep Maria Esquirol.

No em vull oblidar d'altres títols que podem incloure en aquesta llista epistemològica. Ho és també el llibre de Peter Burke, *La ignorància a Arcàdia* amb traducció d'Ariadna Pous. Sense ser res del que hem comentat abans, tracta centralment el coneixement, a partir de la idea negativa i els usos polítics que se'n deriven. Un text de divulgació amb reflexions sociològiques i polítiques notables.

Sembla però que l'any vinent ve carregat de sorpreses. Diverses novetats que es publicaran en el camp de l'assaig traduït. Enoanda publicarà un estat de la qüestió en l'antiga Grècia sobre la virtut, un text d'Arianna Fermani, professora universitària italiana. Fragmenta, en la seva col·lecció de Pensament Contemporani, hi sumarà un text de Jankélévitch. Finalment, també podrem llegir un text de Freud, *Der Dichter und das Phantasieren*, traduït al català que iniciarà una nova segell.